

## Motion till riksdagen 2025/26:3816

av Fredrik Olovsson m.fl. (S)

# med anledning av prop. 2025/26:26 Regelverket för framtidens el- och gasnät

---

## Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av principer för värdering av elnätens kapitalstruktur och tillkännager detta för regeringen.

## Motivering

Sverige behöver ett robust elsystem som på sikt klarar av att producera och leverera upp till dubbelt så mycket el som i dag. Staten behöver därför möjliggöra omfattande investeringar i alla fossilfria kraftslag och i elnätet. Det behöver byggas ut snabbare men kostnadseffektivt. Svenska kraftnät bör ges en tydligare roll i fråga om att arbeta för att elsystemet ska kunna utvecklas i takt med behoven. I denna åtgärd ingår bl.a. ett mer proaktivt arbete med nationell nätplanering samt att tydliggöra förutsättningar för att främja flexibilitet vid anslutning av nya elkrävande verksamheter. Det kan handla om att anpassa elanvändning för att minska effektoppar och optimera nyttjandet av elnäten.

Samtidigt som behoven av en stor och snabb utbyggnad av elnäten är det viktigt att kostnaderna för utbyggnaden av elnätet är rimliga för elkunderna, oavsett var i landet man bor. Sveriges elnätsavgifter har under lång tid ökat snabbare både än i våra grannländer och i förhållande till inflationen och svarar för en växande andel av de totala elkostnaderna.

I dag svarar 160 företag av varierande storlek, med olika associationsform, ägande och finansiering för Sveriges distribution av el. Dessa företag innehar ensamrätt att distribuera el inom ett visst område, dvs. de utgör legala monopol. Vart fjärde år bestämmer Energimarknadsinspektionen (EI) de maximala intäkterna för Sveriges elnätsföretag, vilket styr hur höga elnätsavgifterna kan bli, enligt en modell som infördes 2011.

Med anledning av den s.k. Tysklandsdomen föreslår nu regeringen att föreskrifter med detaljerade kriterier för intäktsramens storlek bör finnas på en lägre normnivå än

lag och att regeringen ska ges möjlighet att låta tillsynsmyndigheten, dvs. EI, meddela föreskrifter som rör detta. EI ska alltså mer självständigt kunna fastställa eller godkänna överförings- eller distributionstariffer eller metoder för beräkning av dem. Det finns emellertid skäl att överväga framtida förändringar av detta synsätt när ytterligare jämförelser med andra länders gjorts och om analyser av rättstillämpningen i unionen öppnar för detta.

Vi menar att en ny modell skulle behöva införas som sänker avkastningen för elnätsbolagen men som också ger betalt för insatser som effektiviserar användningen och innovationer. Här finns komplicerade frågor att ta hänsyn till som rör princip för värdering av nätinфраstrukturen, lagen om särskilt investeringsutrymme, vilka delar av kapaciteten som bör ingå och vilken kalkylränta som bör användas. Konsekvenser för olika kundkategorier behöver belysas.

I en rapport nyligen definieras ett antal problem med nuvarande modell, som alltså framgent främst blir en fråga för EI att hantera i sitt arbete med föreskrifter. De problem som lyfts är för det första att de flesta elnätsföretag har intäkter som varaktigt ligger under intäktsramen. Det betyder att intäktsramen inte fungerar som instrument för att styra elnätsföretagens priser och arbete med effektivisering och kvalitetsutveckling. Vidare finns en svag koppling mellan lönsamhet i nyinvesteringar och incitament att investera. Det beror dels på att anläggningar som ännu inte tagits i drift inte får räknas in i kapitalbasen, dels på att byggkostnadsindex, som används vid värderingen, under en längre tid stigit i förhållande till KPI. Därmed blir uppvärderade gamla anläggningar, som värderas till nuanskaffningsvärde, viktigare för företagets lönsamhet än avkastningen på nya investeringar. Slutligen anges att återkommande rättsliga tvister mellan elnätsföretagen och EI, inte minst vad gäller den reala kalkylräntan, medfört att intäktsramarna i hög grad kommit att fastställas av förvaltningsdomstolar och inte av den reglerande myndigheten. Konsekvensen är att de kalkylräntor som slutligen fastställts har varit förhållandevis höga, bl.a. beroende på finansiell risk som kompensats med riskpremier. Stora variationer mellan olika tillsynsperioder har bidragit till osäkerhet och därmed finansiell risk.

Några tänkbara inslag i reformering är att bredda definitionen av kapitalbas så att även anläggningar som är under uppförande eller färdiga men ännu inte tagits i drift ingår. Redan avskrivna anläggningar som fortfarande är i drift bör kanske inte längre ingå i basen. Anläggningarna bör eventuellt värderas efter anskaffningsvärde justerat med KPI i stället för nuanskaffningsvärde justerat med byggkostnadsindex. Om den reala kalkylräntan görs mer långsiktig och förutsägbär skulle riskpremien minska och därmed kunna leda till en lägre real kalkylränta och i förlängningen således lägre elnätsavgifter.

En fråga i sammanhanget är även i vilken utsträckning som företagen ska medges s.k. rullning av ej in-tecknad intäktsram. Det är en fråga som borde analyseras sammantaget med förändringar som kan påverka incitamenten att investera, som värdering av kapitalbas och valet av indexering.

När det gäller regelverket för gasnät menar vi att det Sverige främst behöver är en nationell strategi och plan för vätgasutbyggnad och vätgasinфраstruktur, som behöver samplaneras med infrastrukturen för el. I dag är TSO:n, dvs. den stamnätsansvarige, på gassidan ett privat företag. Vi menar att det bör vara en statlig aktör. När vätgasen blir en allt större resurs ekonomiskt och spelar en större roll i vårt energisystem är det rimligt att sådan infrastruktur ägs och drivs inom ramen för det offentligas kontroll.

*Fredrik Olovsson (S)*

*Monica Haider (S)*

*Marianne Fundahn (S)*

*Aida Birinxhiku (S)*

*Mattias Jonsson (S)*

*Isak From (S)*

*Daniel Vencu Velasquez Castro (S)*